

דיש לאסור ברסק עגבניות מבושל (קטשאפ)
לשפכו על בשר רותח שבכלי שני, נועיין
עוד בקונטרס אחרון סוף סימן רנ"ג דמוכח
מיניה לכאורה דסבירא ליה לאסור הנחת
קטניות לרוטב מטעם גוש, רצ"ע.

וצ"ל לדעת האג"מ, דס"ל דבגוש בכלי
שני אין להחמיר בבישול אחר בישול
ומ"מ בעירוי שנפסק הקילוח מהני דין דבר
גוש שיהא אסור אף בבישול אחר בישול
וכמו שהעחקנו לעיל דברי הגרי"ש אלישיב
שליט"א מה שאמר בביאור דעת האג"מ,
רצ"ע.

והנה בספר שמירת שבת כהלכתה פרק
א' סעיף נ"ח כתב להתיר לשפוך קטשאפ
(רסק עגבניות מבושל) על נתח בשר חם,
וציין מקור לדבריו מהגר"מ פיינשטיין וצ"ל
שבסוף ספר הלכות שבת והיא היא התשובה
הנדונה שנדפסה עתה בשו"ת אגרות משה
הנ"ל, ולעומת זה אוסר שם לשפוך מרק
קר על גבי נתח בשר חם שבצלחת, והדבר
תמורה דממה נפשך אם הקטשאפ מותר גם
זה מותר.

וכתב לי בזה הגרש"ז אויערבך שליט"א
ז"ל:

חושבני שהמקור להתיר ברסק משום
דאף על גב שזה נויל מכל מקום אין
זה חשוב ממש כלח ודינו כעגבניה
מבושלת דאף שיש בה מיץ מכל
מקום הוא סובר דחשיב כיבש, עכ"ל.

אבל האג"מ בעצמו לא כתב כן אלא
דעתו דקטשאפ מקרי דבר לח, וז"ל בהמשך
התשובה שם ומה שנסתפקת בקטשאפ
שמא הוא אוכל מחמת שהוא עב אף
שנירוק ע"י שפיכה, מסתבר שלא תלוי
זה בדין אוכל או משקה לגבי טומאה,
אלא באם הוא דבר הזב או דבר שהוא
חתיכה העומדת ומדובקת יחד אף בלא כלי

מדברי המג"א כיון דטעמו של המג"א הוא
משום עירוי וזה לא שייך בנותן קטשאפ
צונן על בשר רותח שבכלי שני, וכן כתב
לי הגרי"י פישר שליט"א שאין לתמוה
מדברי המג"א על האגרות משה דהמג"א
מייירי מבשר רותח מכלי ראשון ולא מבשר
רותח בכלי שני. וכנראה כוונתו כנ"ל די"ל
דהמג"א אוסר מדין עירוי מכלי ראשון ולא
מייירי מדין גוש שבכלי שני.

אלא דלפי"ז יש לתמוה על האחרונים,
שהם האליה רבה אות כ"ח, והתוספת שבת
ס"ק מ"א, והשו"ע הרב סימן שיי"ח ס"כ,
והמשנה ברורה שם ס"ק ע"ח והכף החיים
אות קכ"ב, שהעתיקו דברי המג"א להלכה,
דהא דעת רוב הפוסקים דאין לאסור עירוי
שנפסק הקילוח וכמבואר באגלי טל שם,
וכן פסק הרמ"א ביור"ד סימן ס"ח ס"י,
וכן כתבו כאן הא"ר באות כ"ה והתוס"ש
בס"ק כ"ה וס"ק מ' ועיין במשנ"ב ס"ק
ע"ד ועיין עוד בחזון איש יורה דעה סימן
ט' ס"ק ה' וס"ק ז'.

ועל כרחק צריך לומר דהא דנקטו
הפוסקים לאסור ליתן בשר רותח לתוך
רוטב צונן הוא משום דבר גוש וכמו שכתב
המג"א סימן שיי"ח ס"ק מ"ה בשם הפוסקים
ביור"ד דדבר שהוא גוש אפילו בכלי שני
מבשל וכן הביאו המשנה ברורה שם ס"ק
קיי"ח. וא"כ הרי חזינו להדיא דאף על גב
דמייירי ברוטב שנתבשל כל צרכו ונצטנן
דאיכא דעת הרשב"א ז"ל ודעימיה דאין
איסור בישול אחר בישול כלח ויש הרבה
פוסקים דסבירא להו גם בדעת הרמ"א
דסבירא ליה דכן נקטינן מעיקר הדין, עיין
מה שכתבנו בע"ה בסימן ז' ס"ק י"ט,
וגם יש כאן הקולא של דעת הרמ"א ביורה
דעה להקל אף בדבר גוש כדין כלי שני,
ואפילו הכי מחמירין שלא ליתן בשר רותח
לתוך רוטב צונן, אם כן הוא הדין לכאורה

נתינת חמאה מפוסטרת על גבי תפוחי אדמה רותחים
יב. אל יתן חמאה [אפילו מפוסטרת] על גבי תפוחי-אדמה רותחים
 וכדומה (יח). ויש מקילין בזה אם החמאה מפוסטרת בחום של
 יותר מ-7 מעלות צלסיוס (ט).

בירורי הלכה

סולדת הרי נעשה החמאה מחלב מבושל
 ומכיון שנקרש הוא כדבר יבש שאין בו
 משום בשול שוב, כמפורש במג"א ס"ק מ'
 לענין שומן שנקרש נעשה עתה יבש ואין
 בו שוב משום בשול ואף שנמוח ונעשה
 לח לא איכפת לן כדפי' בלבו"ש וכן הוא
 במ"ב ס"ק ק', וממש כן הוא החמאה
 במדינה זו. אבל אם הוא פחות מיד סולדת
 יש לאסור דהא לא נתבשל מעולם. ומכיון
 שכפי הנשמע איכא מי שהחום הוא מדת
 ק"ס או מדת קס"ח, הנה לפ"מ שברקנו
 בעצמנו מדת ק"ס הוא ודאי יד סולדת
 ומותר (עי' לעיל ס"ק ג') ואם נמצא
 גם פחות מק"ס הוא ספק, עכ"ל. וק"ס
 מעלות פרנהייט הוא 71 מעלות צלסיוס,
 עיין שם באות ג'.

אולם הגרש"ז אויערבך שליט"א הוב"ד
 בספר שמירת שבת כהלכתה (פ"א הערה
 קצג) אוסר, וז"ל דאפשר שיש להחמיר
 גם בחמאה הנעשית מחלב מפוסטר, דכיון
 שנתבשל רק בעת שהיתה חלב וכבר נצטננה
 לגמרי, ועכשיו שוב נימחה ע"י בישול
 החמאה והוה לח, דקיי"ל דיש בישול
 אחר בישול בנצטנן לגמרי, ולא דמי להא
 דפסק המ"א ס"י שיח ס"ק מ' לענין
 אינפאנדא דאזלינן בתר השתא ודינו כדבר
 יבש (וגם שם מחמירים, וכדלעיל הערה
 קלח), די"ל דשאני התם דמטבעו, אחרי
 שנצטנן מבישולו, נעשה קרוש, ולכן חשיב
 כדבר יבש, משא"כ בחלב שנתבשל ונצטנן
 לגמרי ופקע ממנו בישולו ואח"כ עשה מזה
 חמאה, ובעודה חמאה עדיין לא נתבשלה.

המעמידן ומדבקן, שלכן יש להחשיבו כלח
 עכ"ל.

ובעיקר דברי האג"מ דלעיל דבישול
 אחר בישול כלח אינו אלא חומרא עיין
 להלן בסימן ז' בבירור"ל ס"ק י"ט שהבאנו
 דיעות בזה.

והגר"ש אלישיב שליט"א אמר דיש
 לומר סברא להקל להניח קטשאפ [שהוא
 דבר סמיך ונוחל] על גבי גוש רותח בכלי
 שני אע"פ שזה נזל מ"מ כיון שהוא תבשיל
 והוא סמיך יתכן לומר דאף שנצטנן לא
 פקע בישולו ואינו דומה למים שנתבשלו
 ונצטננו שפקע בישולם ואין נראה בהם
 הבישול משא"כ בזה שהוא תבשיל סמיך,
 ולכן יתכן שיש להקל להניחה על גבי דבר
 גוש רותח המתח כללי שני כיון שדבר
 גוש עצמו יש אומרים דאם מונח בכלי
 שני דינו ככלי שני.

וע"ע לעיל בס"ק ח'. ועיין מה שכתבנו
 עוד בסימן ח' בבירור"ל ס"ק צ"ה בגדרי
 לח ויבש.

(יח) משום חשש ריפוי גוף קשה
 — לדעת הכלכלת שבת והשביתת השבת.
 ומשום חשש בישול אחר בישול יש
 להסתפק בזה — לדעת הגרש"ז אויערבך
 שליט"א, עיין כ"ז בס"ק שאח"ז.

(יט) הנה בשו"ת אגרות משה או"ח
 חלק ד' סימן ע"ד אות ו' ז"ל הנה חמאה
 במדינה זו שנעשה מחלב שמבשלין תחלה
 שנקרא פעסטערייזער אם היה במדת יד

- א. נתינת דבר לח שנתבשר ונצטנן — על גבי דבר גוש חם
 ב. נתינת מים חמים לתוך קדירה שעל גבי האש
 ג. נדרר לח שלא נצטנן לגמרי

הרב שלמה זלמן אויערבאך

פעיתיק ירושלים תובניא

ב"ה, יום

ישפות ה' שלום וכט"ס למע"כ הרב הגאון מוה"ר משה יאדלר שליט"א.
 יקרת מכתבו קבלתי ומאד נהנתי מדבריו, וזו תשובתי בקצרה.

[א]

נתינת דבר לח שנתבשר ונצטנן — על גבי דבר גוש חם

נלשון השאלה: בספר שמירת שבת כהלכתה
 פ"א סעיף נ"ח כתב דאין לשפוך מרק קר על
 גבי נתח בשר חם שבצלחת, וגם אין ליתן
 נתח בשר חם לתוך המרק קר שבצלחת, ע"כ.
 — ואח"כ כתב דמותר לשפוך רסק עגבניות
 מבושל (קטאשפ) על נתח בשר חם, ומקורו
 הוא מדברי הגר"מ פיינשטיין (שלימ"א) זצ"ל,
 ועיינתי בפנים דבריו וראיתי דיסוד היתרו
 לשפוך הקטשאפ על בשר רותח הוא משום
 דס"ל דאין מחמירין לחוש לשתי החומרות יחד,
 דהיינו להחמיר בלח שנצטנן משום בישול אחר
 בישול וגם לומר דדבר גוש חמוץ בכלי שני
 מבשל. ולכן כתב דיש להקל ליתן קטשאפ על
 בשר רותח. ומעתה אינו מוכן דברי השמירת
 שבת כהלכתה, שלענין מרק צונן כתב דאסור
 לשפוך מרק צונן על בשר רותח, ומאי שנא
 — מקטשאפ שמתיר לשפכו על בשר רותח.

וגם יסוד ההיתר של הגר"מ פיינשטיין צריך
 ביאור לכאורה. דהרי בדברי חמ"א (סימן שי"ח

מ"ק ל"ה) שמוכא גם בשו"ע הרב ובמשנה ברורה מבואר דאסור ליתן בשר רותח לתוך רוטב צונן ולפי דברי הגר"ם (שליט"א) זצ"ל הוה לן להקל כיון שאין תופסים ב' החומרות יחד, ואין לומר דהתם שאני דמיירי בעירוי מכלי ראשון, כיון דהרי מיירי בנפסק הקילוח ואין לאסרו מדין עירוי וכמבואר בבית מאיר שם רצ"ע.

חושבני שהמקור להתיר ברסק לא היה מהאגרות משה רק משום שאף על גב שזה נזיל מכל מקום אין זה חשיב ממש כ"ח ודינו כעגבניה מבושלת דאף שיש בה מין מכל מקום הוא סוכר דחשיב כיבש.

[ב]

נתינת מים חמים לתוך קדירה שעל גבי האש

נלשון השאלה: בשמירת שבת כהלכתה פ"א סעיף ט"ו כתב דמותר ליצוק לתוך הקדירה אך שיצוק בנחת, ובהערה מ"ב מביא בשם מעבתי"ר שליט"א דאל"כ יש לחשוש למה שכתב הבית יוסף סוף סימן רנ"ג מהכלכו דאסור עכ"ד. וראיתי בספר כלבו בפנים שכתב וז"ל פשט המנהג בנשים שנותנות בחמין מים שנתבשלו וליכא משום בישול, וצריכות להזהר שלא לתת אותם המים בעוד שהקדירה על גבי האש לפי שהן מערבות ומניסות הקדירה כדי לערב יפה יפה וקיי"ל דמגיס חייב משום מבשל אפילו בקדירה מבושלת כל זמן שהיא על האש עכ"ל. נראה מדבריו דאין האיסור בשפיכת המים חמים משום מגיס ע"י השפיכה עצמה אלא דיש חשש שמא יערבו יפה. וא"כ לדבריו מה יועיל אם ישפוך בנחת.

בבר רשמתי לפני כמה שנים ששגיתי בזה בגלל הפסד היקר שביתת שבת